

Zo wil je niet zijn ... – Lucas 18:9-14

- Vraag voorafgaand aan de lezing (beamer): met wie identificeer jij je in dit verhaal?
- Lucas 8:9-14

9Met het oog op degenen die zichzelf rechtvaardig vinden en anderen minachten, vertelde Hij de volgende gelijkenis. 10Twee mensen gingen naar de tempel om te bidden, de een was een farizeeër en de ander een tollenaar. 11De farizeeër stond daar rechtop en bad bij zichzelf: "God, ik dank U dat ik niet ben als de andere mensen, die roofzuchtig of onrechtvaardig of overspelig zijn, en dat ik ook niet ben als die tollenaar. 12Ik vast tweemaal per week en draag een tiende van al mijn inkomsten af." 13De tollenaar echter bleef op een afstand staan en durfde niet eens zijn blik naar de hemel te richten. In plaats daarvan sloeg hij zich berouwvol op de borst en zei: "God, wees mij zondaar genadig." 14Ik zeg jullie, hij ging naar huis als iemand die rechtvaardig is in de ogen van God, maar die ander niet. Want wie zichzelf verhoogt zal worden vernederd, en wie zichzelf vernedert zal worden verhoogd.'

Preek

Thema: zo wil je niet zijn ...

Lieve mensen,

Wat is het toppunt van arrogantie? ... denken dat je op mij lijkt.

Dat is een mopje waar een diepere laag in zit. Want van wie is het nou arrogant? Van de ander? Of van de vraagsteller? Jezus vertelt ook een verhaal over arrogantie. Maar het ligt anders en dieper dan je op het eerste gezicht zou zeggen. En dat heeft te maken met beeldvorming.

We hebben over het algemeen een hekel aan farizeeërs. Velen van ons zijn groot geworden met de Bijbel. En dan zien we dat farizeeën vaak Jezus dwars zitten. Strikvragen. Plannen om Jezus te doden zelfs. Voor tollenaars hebben we vaak juist sympathie. Dat zijn de mensen die Jezus opzoekt. In het volgende hoofdstuk gaat het over Zacheüs. En we zien hem zitten in de boom. Jezus die door hem heen kijkt. En vervolgens een feestmaal in diens huis. Bekering. En genoegdoening aan alle mensen die hij benadeeld heeft.

Ik stel me zo voor dat je op de vraag voorafgaand aan de lezing. Dat je daar niet lang over hoeft na te denken. Maar klopt onze beeldvorming wel?

Twee mannen gaan naar de kerk. Ze gaan om te bidden. Daar is de tempel voor bedoeld. Als Jezus het tempelplein schoonveegt. Dan zegt hij in het volgende hoofdstuk ook. *Mijn huis moet een huis van gebed zijn.* (Lucas 19:46, vgl. Jesaja 56;7) Nou, dat hebben ze allebei goed begrepen. Maar daar houdt de overeenkomst wel even op.

Want geloof me, zoals die tollenaar wil je echt niet zijn. Hij is een verrader van de ergste soort. Hij collaboreert met de Romeinen. Perst zijn eigen volksgenoten af. Pleegt fraude. Corrupt tot en met. Vaak gedragen tollenaars zich als slachtoffers. Maar ze zijn daders van het ergste soort. Vandaag de dag zou hij opgepakt worden en veroordeeld. Voor lange tijd de gevangenis in. En het is tijd van oorlog in Israël. Hun land is bezet gebied. De tollenaar zou na de tweede wereldoorlog kaalgeschoren en uitgejouwd in een heropvoedingskamp terecht gekomen zijn. Echt iemand om op te spugen. Laag volk. Zo wil je niet zijn.

Terwijl die farizeeër ... dat is echt een goede gelovige. Hij is ook helemaal niet aan het opscheppen ofzo. Hij bidt gewoon staande, zoals iedereen dat doet in die tijd. En niet hardop, maar bij zichzelf. En hij dankt God. Voor al het goede dat God in zijn leven doet. Hij slaat zich niet op de borst, maar heft zijn handen ten hemel. In afhankelijkheid. Er is toch niks mis mee als je leeft zoals hij!? Integendeel. Je mag dankbaar zijn als je nooit iemand hebt hoeven oplichten of beroven. Als je niet oneerlijk hoeft te zijn om het hoofd boven water te houden. Je mag dankbaar zijn dat je nooit bent gevallen voor de verleiding van overspel. De farizeeër dankt God zoals David in zijn Psalmen ook vaak doet. (bijv. Psalm 26, kort vers 1-7 voorlezen). Deze farizeeër is een man naar Gods hart.

Hij is ook dankbaar dat hij mag geloven. Hij is eerlijk met geld en geeft aan de armen. Hij vast vaker dan voorgeschreven om zich te richten op gebed. Farizeeërs heulen ook niet met de vijand. Ze komen op voor het volk tegenover de Romeinen. Willen godsdienstvrijheid en komen daarvoor zo nodig zelfs in opstand. In het verzet. Zo'n gelovige zou ik best wel willen zijn.

Maar wat is dan het probleem? Want Jezus trekt aan het einde van de gelijkenis de conclusie, dat de tollenaar gerechtvaardigd naar huis gaat en de farizeeër niet. Waar zit hem dat in?

Nou, dat zit hem in dat ene zinnetje dat de farizeeër uitspreekt. Een bijzinnetje bijna. *God, ik dank U ... dat ik ook niet ben als die tollenaar.* Daar zit het probleem. Want daarmee neemt hij afstand van iemand, die net zo goed bij God hoort. En hij rechtvaardigt zichzelf. Maar dan ga je op de troon van God zitten. Niet jij bepaalt wie er bij hoort en wie niet. Je bepaalt zelfs niet dat je beter gelooft dan een ander. De farizeeër had het bij zichzelf moeten houden. Jezus zegt ook in de Bergrede:

Slide: ³⁶Wees barmhartig zoals jullie Vader barmhartig is. ³⁷Oordeel niet, dan zal er niet over je geoordeeld worden. Veroordeel niet, dan zul je niet veroordeeld worden. Vergeef, dan zal je vergeven worden. ³⁸Geef, dan zal je gegeven worden; een goede, stevig aangedrukte, goed geschudde en overvolle maat zal je worden toebedeeld. Want de maat die je voor anderen gebruikt, zal ook voor jullie worden gebruikt.' (Lucas 6)

En ineens denk je: zoals die Farizeeër, zo wil ik niet zijn. Maar dan verval je in dezelfde fout als hij. En dat is wat Jezus radicaal anders doet. Hij wordt mens. En verplaatst zich. In jou. In mij. In die ander in de kerkbank, waar je niet zo goed mee overweg kan. Hij verplaatst zich in die misdadiger, die gevangen zit omdat hij kinderporno op zijn computer had. Hij verplaatst zich in die zakenman, die erg veel geld naar zich toe haalt. En ga zo maar door. Jezus haalt zijn neus niet op en neemt geen afstand. Gaat er niet boven staan. Hij wordt echt mens. En voelt wat de aantrekkingskracht van zonde is. Van zelfverrijking. Van egoïsme. Hij zegt niet: zo wil ik niet zijn.

En dat is wat de mensen naar aanleiding van deze gelijkenis volgens mij moeten oppikken. Dat je niet moet denken: zo wil ik niet zijn. Want de Farizeeër kan leren van de tollenaar. Dat gebed van de tollenaar, dat is diep doorleefd. Nou is zijn schuld ook enorm, dus is het misschien gemakkelijk om ootmoedig en berouwwol te zijn. De Farizeeër zou moeten denken: zo wil ik zijn. Dat wil ik van deze broer van mij leren.

Maar andersom ook. De tollenaar moet leren vroom te leven. Anderen niet af te persen. Of te verraden. Hij kijkt misschien naar die farizeeër. En denkt wellicht: zo zou ik wel willen zijn. Maar dat is ook zijn roeping. Berouw zonder dat je het beter wil doen, zou leeg zijn. Dus de tollenaar zou moeten denken: ik wil van deze broer van mij leren hoe ik mijn leven aan God toewijdt.

Beiden moeten leren hun ego af te leggen. Minder vol te worden van zichzelf. En het allemaal van Jezus te verwachten en te leren. Niet jezelf boven de ander verheffen. Ook niet in de slachtofferrol schieten. Verantwoordelijkheid nemen voor je leven. En eerlijk kijken naar jezelf. Daar heb je de handen vol aan.

Verhef je maar niet boven anderen. Die anders geloven. Die niet geloven. Anderen die andere zonden doen dan jij. Ergere zonden misschien. Verhef je niet boven die ander. Maar sta zelf oprecht voor je Heer. Dank hem dat Hij zich in jou verplaatst. En bid om de genade dat Hij je zijn Geest wil geven. Zodat je kan groeien in geloof en gehoorzaamheid. In toewijding aan God en aan mensen.

Ik begon de preek met een vraag, een flauw mopje. Wat is het toppunt van arrogantie? Denken dat je op mij lijkt. Dat is flauw. Maar Jezus stelt je in deze gelijkenis wel een vraag. Deze: wil je op mij lijken? Dan oordeel je niet. Dan ben je barmhartig. En dan leef je dicht bij God. En in de buurt van God ga je jezelf zeker niet verheffen. En je hoeft je ook niet beter voor te doen dan je bent. Dan mag je leven van genade. En dan ga je steeds meer op Jezus lijken.

Amen